

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра міжнародних відносин та зовнішньої політики

**КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ**

ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ

Для освітньо-професійної програми «Політологія» спеціальності 052 Політологія

Автори:

Булик М. В., доцент кафедри МВ та ЗП
посада, прізвище та ініціали

Затверджено на засіданні кафедри протокол № 1 від «28» серпня 2019 р.

ЗМІСТ КНМЗНД

Робоча програма навчальної дисципліни.....	3
Навчальний контент.....	12
Методичні рекомендації до проведення семінарських занять.....	17
Дидактичне забезпечення самостійної роботи студентів.....	22
Засоби діагностики навчальних досягнень студентів.....	23
Перелік навчально-методичних посібників, технічних засобів навчання тощо.....	26
Інформаційні матеріали бібліотеки по забезпеченню навчальними підручниками (посібниками) з дисципліни.....	27

**МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ**

Затверджую:
Завідувач кафедри

28 серпня 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВД 2.2.8 ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ

Освітньо-професійна програма «Політологія»

спеціальність 052 Політологія

факультет Історичний

2019 – 2020 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Інформаційні війни» для студентів ОПІ «Політологія» спеціальності 052 Політологія.

Розробники:

Качинська Н. О., к.політ.н.; науковий співробітник Університету Торонто;

Булик М. В., к. політ. н., доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики, доцент.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики.

Протокол від «28» серпня 2019 року, № 1.

Завідувач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики

_____ О. Л. Гільченко

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3 (ден)	Галузь знань <u>05 Соціальні та поведінкові науки</u>	За вибором	
Модулів – 4	ОПП <u>«Політологія»</u> Спеціальність <u>052 Політологія</u>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		IV-й	IV-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: «Інформаційні війни в умовах глобалізації: національний вимір»		Семестр	
Загальна кількість годин – 30 (ден)		VII-й	VII-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3	Освітній рівень: <u>Бакалавр</u>	Лекції	
		28 год.	2
		Практичні, семінарські	
		12 год.	2
		Самостійна робота	
		48	84
		Індивідуальні завдання:	
2 год.	2		
		Вид контролю: Залік	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 40 / 50.

для заочної форми навчання – 4 / 86

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою даного курсу є формування у студентів про теоретичні та практичні аспекти міжнародного протиборства в інформаційній сфері.

Завдання:

- 1) забезпечити фундаментальними знаннями, необхідними для ефективної діяльності в сфері міжнародних інформаційних відносин;
- 2) забезпечити практичними знаннями про специфіку ведення інформаційної війни на міжнародному та національному рівнях;
- 3) навчити аналізувати методи і прийоми інформаційного впливу та інформаційної боротьби (визначати приховану політичну рекламу, визначати методи маніпулювання);
- 4) ознайомитися з історією ведення інформаційних війн та сучасними міжнародними особливостями інформаційних конфліктів;

5) забезпечити базовими знаннями щодо засобів забезпечення інформаційної безпеки держави в психологічній та технічній сферах.

Місце навчальної дисципліни в освітній програмі – варіативна з циклу дисциплін професійної та практичної підготовки.

Передумови для вивчення дисципліни – опанування знаннями та навичками з дисциплін «Міжнародні конфлікти», «Реклама та зв'язки з громадськістю», «Політична психологія», «Міжнародна інформація».

Результати навчання. Студент повинен:

знати:

- комплекс теоретичних та методологічних основ міжнародної боротьби в інформаційній сфері;
- прикладні аспекти ведення інформаційних війн;
- основи правових особливостей забезпечення інформаційної політики та інформаційної безпеки держави.

вміти:

- орієнтуватися в обігу міжнародної інформації конфліктогенного змісту;
- професійно аналізувати методи, способи, засоби подачі політичної інформації, інформаційного впливу, маніпулювання;
- аналітично оцінювати інформаційне протистояння держав;
- розрізняти основні види інформаційної війни, інформаційного домінування, інформаційного впливу;
- робити прогнози розвитку міжнародних інформаційних конфліктів;
- формулювати аналітичні тези, обґрунтовувати і аргументувати їхнє доведення.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1.

Концептуально-теоретичні засади інформаційного суспільства

Тема 1. Інформація, інформаційне суспільство: поняття, підходи, класифікація.

Тема 2. Еволюція засобів передачі інформації.

Тема 3. Нові медіа як засіб комунікації.

Змістовний модуль 2.

Інформаційне протиборство на сучасному етапі

Тема 4. Інформаційна війна: визначення, види, форми.

Тема 5. Історія інформаційного протиборства з давніх часів до початку ХХІ ст.

Тема 6. Стратегія та тактика інформаційної війни.

Тема 7. Національна безпека в умовах міжнародного інформаційного протиборства.

Тема 8. Інформаційні війни в Україні.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовний модуль 1.												
Концептуально-теоретичні засади інформаційного суспільства												
Тема 1. Інформація, інформаційне суспільство: поняття, підходи, класифікація	15	4	6			5	12	1	1			10
Тема 2. Еволюція засобів передачі інформації	9	4				5	9					9
Тема 3. Нові медіа як засіб комунікації	6	2				4	9					9
Усього за модулем 1:	30	10	6			14	30	1	1			28
Змістовний модуль 2.												
Інформаційне протиборство на сучасному етапі												
Тема 4. Інформаційна війна: визначення, види, форми.	13	4	2			7	14	1	1			12
Тема 5. Історія інформаційного протиборства з давніх часів до початку XXI ст.	11	4				7	12					12
Тема 6. Стратегія та тактика інформаційної війни.	11	2	2			7	10					10
Тема 7. Національна безпека в умовах міжнародного інформаційного протиборства.	11	4				7	12					12
Тема 8. Інформаційні	14	4	2			8	12					12

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	ла б	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
війни в Україні.												
Усього за модулем 2:	60	18	6			36	60	1	1			58
Модуль 3. Індивідуальне науково-дослідне завдання												
«Інформаційні війни в умовах глобалізації: національний вимір»	30				2	28	30				2	28
Усього годин:	120	28	12		2	78	120	2	2		1	115

5. Темі семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Концептуально-теоретичні засади інформаційного суспільства	6
2.	Історичний та теоретичний вимір інформаційних війн	2
3.	Стратегія та тактика інформаційної війни	2
4.	Інформаційні війни в Україні	2
	Разом:	

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Інформація, інформаційне суспільство: поняття, підходи, класифікація	5
2.	Тема 2. Еволюція засобів передачі інформації	5
3.	Тема 3. Нові медіа як засіб комунікації	4
4.	Тема 4. Інформаційна війна: визначення, види, форми.	7
5.	Тема 5. Історія інформаційного протиборства з давніх часів до початку XXI ст.	7
6.	Тема 6. Стратегія та тактика інформаційної війни.	7
7.	Тема 7. Національна безпека в умовах міжнародного інформаційного протиборства.	7
8.	Тема 8. Інформаційні війни в Україні.	8
9.	Індивідуальне науково-дослідне завдання «Інформаційні війни в умовах глобалізації: національний вимір»	28
	РАЗОМ:	78

7. Методи навчання

В процесі навчання використовуються словесні методи: лекція, лекція-дискусія; наочні: демонстрація матеріалу за допомоги мультимедіа-засобів; практичні: контрольні роботи, тести, індивідуальне науково-дослідне завдання. Крім того, важливу роль відіграють

творчі, проблемно-пошукові методи, пов'язані із постановкою наукової гіпотези, розгляд якої має знайти відображення в навчальній діяльності студентів.

Основними формами навчання є лекції, семінарські завдання, самостійна робота студентів.

8. Критерії оцінювання

Тест (0-5)	Контрольна робота (0-5)	Індивідуальне науково-дослідне завдання (0-20)	Критерії
5	5	17-20	Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили
4	4	13-17	Студент вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок
3	3	9-12	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих
2	2	5-8	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу
1	1	1-4	Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів

9. Засоби оцінювання

Тести, контрольні роботи, виступи на семінарських заняттях, підсумковий залік.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота								Підсумковий залік	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				Модуль 3	25	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8		
5	5	5	5	5	5	5	5		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Рекомендовані джерела інформації

Джерела

1. Закон про національну безпеку України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (Дата звернення: 01.09.2018).
2. Закон України про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80> (Дата звернення: 01.09.2018).
3. Закон України про інформацію. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (Дата звернення: 01.09.2018).
4. Конвенція про кіберзлочинність. URL: https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_575 (Дата звернення: 01.09.2018).

Література

1. Бернейс Э. Пропаганда. М., 2010. 176 с.
2. Історія інформаційно-психологічного протиборства: підруч. / [Я. Жарков, Л. Компанцева, В. Остроухов В. Петрик, М. Присяжнюк, Є. Скулиш]; за заг. ред. д.ю.н., проф., засл. юриста України Є. Скулиша. К.: Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2012. 212 с.

3. Остроухий Б., Петрик Б., Присяжнюк М. Інформаційна безпека (соціально-правові аспекти). К. : КНТ, 2010. 776 с.
4. Паршакова Е. Информационные войны : учебное пособие. Краматорск : ДГМА, 2012. 92 с.
5. Почепцов Г. Информационные войны. М. : Рефл-бук, 2000. 576 с.
6. Світова гібридна війна: український фронт : монографія / за заг. ред. В. Горбуліна. К. : НІСД, 2017. 496 с.
7. Узбстер Ф. Теории информационного общества. М., 2004. 400 с.
8. Шафрански Р. Теория информационного оружия. URL: <https://psyfactor.org/infowar3.htm/> (Дата звернення: 01.09.2018).
9. Alberts D. S., Garstka J., Hayes R., Signori D. Understanding Information Age Warfare. URL: http://www.dodccrp.org/files/Alberts_UIAW.pdf (Дата звернення: 01.09.2018).
10. Information Warfare: Planning the Campaign. URL: <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a331946.pdf> (Дата звернення: 01.09.2018).
11. Ventre D. Cyberwar and Information Warfare. London: ISTE Ltd, 2011. 17 p.

НАВЧАЛЬНИЙ КОНТЕНТ

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1.

КОНЦЕПТУАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Тема 1. Інформація, інформаційне суспільство: поняття, підходи, класифікація

Поняття «інформація». Види інформації. Обмін інформацією в соціально-політичних системах сучасного світу. Поняття, структура та функції суспільної думки. Система масової комунікації: поняття, ключові елементи, структура. Інформаційний простір як арена протиборства держав. Суб'єкти діяльності в інформаційному просторі. Умови, тенденції та закономірності виникнення та еволюції конфліктів в сучасному інформаційному суспільстві. Основні етапи виникнення та розвитку конфліктів в сучасному інформаційному суспільстві.

Глобалізація як визначальний процес розвитку сучасного світу. Основні елементи моделі нового світоустрою. Система політичних відносин суспільства в умовах глобальної інформатизації. Особливості становлення інформаційної епохи. Інформаційна революція. Інформаційне суспільство. Концепції інформаційного суспільства. Загрози та виклики інформаційної епохи. Світові інформаційні мережі як нова сфера бойових дій. Інформаційний неоколоніалізм.

Джерела та література

1. Городнова А. Развитие информационного общества. М., 2017. 235 с.
2. Історія інформаційно-психологічного протиборства: підруч. / [Я. Жарков, Л. Компанцева, В. Остроухов В. Петрик, М. Присяжнюк, Є. Скулиш]; за заг. ред. д.ю.н., проф., засл. юриста України Є. Скулиша. К.: Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2012. 212 с.
3. Петрухно Ю. Інформаційне суспільство: поняття, основні складові, характеристика. Вісник ОНУ. Сер.: Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство. 2014. Т. 19, вип. 1. С. 127—131.
4. Уэбстер Ф. Теории информационного общества. М., 2004. 400 с.

Тема 2. Еволюція засобів передачі інформації

Еволюція засобів передачі інформації. Від давніх листів до газет. Чотири комунікаційні революції. Створення інформаційних агенцій. Епоха радіо. Епоха телебачення. Інтернет та конвергенція мас-медіа. Основні тенденції розвитку ЗМІ на сучасному етапі. Феномен соціальної інформації та соціальних мереж. Маніпулятивні технології. Основні засоби інформаційно-психологічної боротьби: дезінформація, маніпулювання, пропаганда, зв'язки з громадськістю, лобіювання, публічна дипломатія. Основні засоби інформаційно-технічної війни.

Джерела та література

1. Історія інформаційно-психологічного протиборства: підруч. / [Я. Жарков, Л. Компанцева, В. Остроухов В. Петрик, М. Присяжнюк, Є. Скулиш]; за заг. ред. д.ю.н., проф., засл. юриста України Є. Скулиша. К.: Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2012. 212 с.
2. Недбай В. Еволюція розвитку медіатехнологій: від первісного — до інформаційного суспільства. URL: <http://social-science.com.ua/article/58> (Дата звернення: 01.09.2018).
3. Паршакова Е. Информационные войны: учебное пособие. Краматорск: ДГМА, 2012. 92 с.
4. Почепцов Г. Информационные войны. М.: Рефл-бук, 2000. 576 с.

5. Удут М. Еволюція засобів масової інформації у процесі розвитку інформаційного суспільства. Науковий вісник Ужгородського університету: Серія: Політологія. Соціологія. Філософія / Варзар І., Вегеш М., Денисенко В. та ін. Ужгород: Говерла, 2014. Вип. 17. С. 34—37.
6. Філенко І. Історична ретроспектива еволюції ЗМІ в міжнародних відносинах. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2012. Випуск 107 (Частина II). С. 181—187.

Тема 3. Нові медіа як засіб комунікації

Основи мережевих технологій. Нові медіа, соціальні мережі, Інтернет-ЗМІ: визначення, типологія, особливості функціонування. Історія появи та розвитку. PR у нових медіа. Політична пропаганда у соціальних мережах.

Джерела та література

1. Городенко Л. Нові медіа: журналістика чи комунікація. Актуальні питання масової комунікації. 2013. № 14. С. 66—69.
2. Данько-Сліпцова А. Нові медіа: історія, типологія. Освіта регіону. 2014. № 1—2. URL: <http://social-science.com.ua/article/1242> (Дата звернення: 01.09.2018).
3. Зражевська Н. Нові медіа і нові форми комунікації в медіакulturі. Актуальні питання масової комунікації. 2013. № 14. С. 70—75.
4. Федорова О. Ера соціальної комунікації: проблематика нових медіа. URL: http://www-philology.univer.kharkov.ua/nauka/e_books/visnyk_1027/content/fedorova.pdf (Дата звернення: 01.09.2018).
5. Манделіна О. Зародження теорії і практики нових медіа: проекти Ална Кея і Теда Нельсона. Наукові записки НАУКМА. Історія і теорія культури. 2018. Том 1. С. 11—16.
6. Стратонова Н. Нові медіа в контексті сучасних комунікативних практик. Актуальні проблеми філософії та соціології. URL: http://apfs.in.ua/v16_2017/36.pdf (Дата звернення: 01.09.2018).

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРОТИБОРСТВО НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Тема 4. Інформаційна війна: визначення, види, форми

Поняття та сутність «інформаційна війна». Основні поняття інформаційної війни. Види інформаційних воєн. Об'єкти та суб'єкти інформаційної війни. Основні етапи заходів та аксіоми інформаційної війни. Інформаційна боротьба. Інформаційне домінування. Інформаційна асиметрія. Інформаційна агресія. Інформаційна експансія. Характерні риси інформаційних воєн. Основні відмінні риси між інформаційною та традиційною війною. Концепції інформаційних воєн (США, Європа, Німеччина, Франція, Швеція, Індія, Китай, радикальні мусульманські організації Близького сходу). Концепція «інформаційного стримування». Кіберзлочинність та кібертероризм.

Джерела та література

1. Бернейс Э. Пропаганда. М., 2010. 176 с.
2. Історія інформаційно-психологічного протиборства: підруч. / [Я. Жарков, Л. Компанцева, В. Остроухов В. Петрик, М. Присяжнюк, Є. Скулиш]; за заг. ред. д.ю.н., проф., засл. юриста України Є. Скулиша. К.: Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2012. 212 с.

3. Остроухий Б., Петрик Б., Присяжнюк М. Інформаційна безпека (соціально-правові аспекти). К. : КНТ, 2010. 776 с.
4. Паршакова Е. Информационные войны : учебное пособие. Краматорск : ДГМА, 2012. 92 с.
5. Почепцов Г. Информационные войны. М. : Рефл-бук, 2000. 576 с.
6. Світова гібридна війна: український фронт : монографія / за заг. ред. В. Горбуліна. К. : НІСД, 2017. 496 с.
7. Уэбстер Ф. Теории информационного общества. М., 2004. 400 с.
8. Шафрански Р. Теория информационного оружия. URL: <https://psyfactor.org/infowar3.htm/> (Дата звернення: 01.09.2018).
9. Alberts D. S., Garstka J., Hayes R., Signori D. Understanding Information Age Warfare. URL: http://www.dodccrp.org/files/Alberts_UIAW.pdf (Дата звернення: 01.09.2018).
10. Information Warfare: Planning the Campaign. URL: <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a331946.pdf> (Дата звернення: 01.09.2018).
11. Ventre D. Cyberwar and Information Warfare. London: ISTE Ltd, 2011. 17 p.

Тема 5. Історія інформаційного протиборства з давніх часів до початку ХХІ ст.

Інформаційний фактор у конфліктах античності, середньовіччя та нового часу. Інформаційне протиборство в Першу світову війну. Інформаційне протиборство в Другу світову війну. Інформаційна складова «холодної війни» США та Радянського Союзу. Інформаційна війна під час конфлікту в Югославії. Досвід інформаційної війни США під час антитерористичної кампанії в Афганістані та Іраку. Інформаційна війна США та Росії під час конфлікту в Південній Осетії. Інформаційна війна у контексті «кольорових революцій». «Арабська весна»: інформаційна війна ХХІ століття. Нові форми он-лайнних політичних протестів: хакерство та хактивізм.

Джерела та література

1. Історія інформаційно-психологічного протиборства : підруч. / [Я. Жарков, Л. Компанцева, В. Остроухов В. Петрик, М. Присяжнюк, Є. Скулиш] ; за заг. ред. д.ю.н., проф., засл. юриста України Є. Скулиша. К. : Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2012. 212 с.
2. Паршакова Е. Информационные войны : учебное пособие. Краматорск : ДГМА, 2012. 92 с.
3. Почепцов Г. Информационные войны. М. : Рефл-бук, 2000. 576 с.
4. Світова гібридна війна: український фронт : монографія / за заг. ред. В. Горбуліна. К. : НІСД, 2017. 496 с.
5. Шафрански Р. Теория информационного оружия. URL: <https://psyfactor.org/infowar3.htm/> (Дата звернення: 01.09.2018).
6. Alberts D. S., Garstka J., Hayes R., Signori D. Understanding Information Age Warfare. URL: http://www.dodccrp.org/files/Alberts_UIAW.pdf (Дата звернення: 01.09.2018).
7. Information Warfare: Planning the Campaign. URL: <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a331946.pdf> (Дата звернення: 01.09.2018).
8. Ventre D. Cyberwar and Information Warfare. London: ISTE Ltd, 2011. 17 p.

Тема 6. Стратегія та тактика інформаційної війни

Вироблення стратегії та тактики інформаційних війн. Психологія інформаційного протиборства. Психологічний та кібернетичний вимір інформаційних війн. Інформаційна зброя як основний інструмент ведення інформаційної війни. Визначення інформаційного зброї. Об'єкти та особливості застосування інформаційної зброї. Види інформаційної зброї. Інформаційні операції як організаційна форма реалізації концепції інформаційної війни.

Інформаційні операції: поняття та сутність. Види інформаційних операцій. Основні етапи інформаційних операцій. Загальні принципи та особливості планування та реалізації інформаційних операцій. Сценарії інформаційних операцій. Приклади інформаційних операцій. Роль інформаційних операцій в сучасних збройних конфліктах. Поняття та види цільової аудиторії.

Маніпуляції в інформаційних війнах. Прийоми застосування та захисту від маніпулятивних технологій.

Джерела та література

1. Бернейс Э. Пропаганда. М., 2010. 176 с.
2. Історія інформаційно-психологічного протиборства: підруч. / [Я. Жарков, Л. Компанцева, В. Остроухов В. Петрик, М. Присяжнюк, Є. Скулиш]; за заг. ред. д.ю.н., проф., засл. юриста України Є. Скулиша. К.: Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2012. 212 с.
3. Остроухий Б., Петрик Б., Присяжнюк М. Інформаційна безпека (соціально-правові аспекти). К.: КНТ, 2010. 776 с.
4. Паршакова Е. Информационные войны: учебное пособие. Краматорск: ДГМА, 2012. 92 с.
5. Почепцов Г. Информационные войны. М.: Рефл-бук, 2000. 576 с.
6. Уэбстер Ф. Теории информационного общества. М., 2004. 400 с.
7. Шафрански Р. Теория информационного оружия. URL: <https://psyfactor.org/infowar3.htm/> (Дата звернення: 01.09.2018).
8. Alberts D. S., Garstka J., Hayes R., Signori D. Understanding Information Age Warfare. URL: http://www.dodccrp.org/files/Alberts_UIAW.pdf (Дата звернення: 01.09.2018).
9. Information Warfare: Planning the Campaign. URL: <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a331946.pdf> (Дата звернення: 01.09.2018).
10. Ventre D. Cyberwar and Information Warfare. London: ISTE Ltd, 2011. 17 p.

Тема 7. Національна безпека в умовах міжнародного інформаційного протиборства

Загрози національній безпеці держави в інформаційній сфері. Психологічна безпека осіб, приймаючих рішення. Психологічна безпека мас. Технічний захист інформаційних систем держави. Правове забезпечення інформаційної безпеки держав. Інформаційна безпека провідних держав світу. Хакери та кібертерористи як загроза національній безпеці. Соціальні мережі та політична стабільність: дискусійний вимір.

Інформаційна політика держави в умовах інформаційної війни. Поняття інформаційної політики. Суть та зміст поняття інформаційна політика держави. Фактори, що впливають на формування державної інформаційної політики. Суб'єкти та об'єкти державної інформаційної політики. Правове регулювання суспільних відносин в інформаційній сфері. Використання інформаційних технологій у процесі державного управління: «електронний уряд», зміна ролі та статусу ЗМІ у процесі державного управління. Система органів державної влади як основний керуючий фактор у вирішенні конфліктів в інформаційній сфері. Державна система інформаційного протиборства.

Джерела та література

1. Бернейс Э. Пропаганда. М., 2010. 176 с.
2. Остроухий Б., Петрик Б., Присяжнюк М. Інформаційна безпека (соціально-правові аспекти). К.: КНТ, 2010. 776 с.
3. Паршакова Е. Информационные войны: учебное пособие. Краматорск: ДГМА, 2012. 92 с.
4. Почепцов Г. Информационные войны. М.: Рефл-бук, 2000. 576 с.

5. Світова гібридна війна: український фронт : монографія / за заг. ред. В. Горбуліна. К. : НІСД, 2017. 496 с.
6. Alberts D. S., Garstka J., Hayes R., Signori D. Understanding Information Age Warfare. URL: http://www.dodccrp.org/files/Alberts_UIAW.pdf (Дата звернення: 01.09.2018).
7. Information Warfare: Planning the Campaign. URL: <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a331946.pdf> (Дата звернення: 01.09.2018).
8. Ventre D. Cyberwar and Information Warfare. London: ISTE Ltd, 2011. 17 p.

Тема 8. Інформаційні війни в Україні

«Гібридна війна» Російської Федерації проти України: проблема визначення, класифікація загроз, інструменти реалізації. Інформаційна експансія в Україні. ЗМІ як інструменти інформаційної агресії. Роль нових медіа в інформаційних війнах в Україні. Нормативно-правове регулювання інформаційної безпеки в Україні. Організаційні засади системи інформаційної безпеки в Україні.

Джерела та література

1. Закон про національну безпеку України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (Дата звернення: 01.09.2018).
2. Закон України про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80> (Дата звернення: 01.09.2018).
3. Закон України про інформацію. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (Дата звернення: 01.09.2018).
4. Історія інформаційно-психологічного протиборства : підруч. / [Я. Жарков, Л. Компанцева, В. Остроухов В. Петрик, М. Присяжнюк, Є. Скулиш] ; за заг. ред. д.ю.н., проф., засл. юриста України Є. Скулиша. К. : Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2012. 212 с.
5. Конвенція про кіберзлочинність. URL: https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_575 (Дата звернення: 01.09.2018).
6. Остроухий Б., Петрик Б., Присяжнюк М. Інформаційна безпека (соціально-правові аспекти). К. : КНТ, 2010. 776 с.
7. Паршакова Е. Информационные войны : учебное пособие. Краматорск : ДГМА, 2012. 92 с.
8. Світова гібридна війна: український фронт : монографія / за заг. ред. В. Горбуліна. К. : НІСД, 2017. 496 с.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Кожне питання семінарського заняття повинно містити коротку постановку проблеми, доповідь мусить мати послідовне викладення науковою мовою та закінчуватися висновком.

Після закінчення викладення питання (термін доповіді може складати 5-10 хвилин) студент повинен вміти відповісти на поставлені питання аудиторії та викладача. Відповіді доповідача оцінюються як додаткові бали, так само й питання поставлені іншими студентами зараховуються їм як додаткові бали.

Кожне питання семінарського заняття обговорюється у вигляді дискусії (якщо проблема містить спірні питання) або підведення підсумків. Якщо аудиторія має доповнення, то вони також оцінюються як додаткові бали.

Семінар 1. Концептуально-теоретичні засади інформаційного суспільства

1. Інформаційна революція. Особливості становлення інформаційної епохи.
2. Інформаційне суспільство. Система політичних відносин суспільства в умовах глобальної інформатизації.
3. Взаємозв'язок та взаємовплив геополітичних та інформаційних процесів в сучасному інформаційному суспільстві.
4. Інформаційне домінування як форма реалізації геополітичної конкуренції в інформаційному просторі.

Джерела та література

1. Бернейс Э. Пропаганда. М., 2010. 176 с.
2. Брайант Дж., Томпсон С. Основы воздействия СМИ. Пер. с англ. М. : Издательский дом «Вильямс», 2004. 432 с. : ил.
3. Городнова А. Развитие информационного общества. М., 2017. 235 с.
4. Дубов Д. В. Інформаційне суспільство в Україні: глобальні виклики та національні можливості. К., НІСД, 2010. 29 с.
5. Інформаційне суспільство в Україні: глобальні виклики та національні можливості: аналіт. доп. / Д. В. Дубов, О. А. Ожеван, С. Л. Гнатюк. К. : НІСД, 2010. 64 с.
6. Калюжний Р., Туз А. Концептуальні засади формування державної політики розвитку інформаційного суспільства. URL: http://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/38112/1/%D0%9A%D0%B0%D0%BB%D1%8E%D0%B6%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%A0.%D0%90._%D0%A2%D1%83%D0%B7%20%D0%90.%D0%9E..pdf (Дата звернення: 01.09.2018).
7. Колодюк А.В. Национальные стратегии информационного общества: преимущества и условия реализации в Украине. Информационное общество. 2004. № 2. С. 25—29.
8. Колодюк А.В. Проблематика переходу до інформаційного суспільства // Політичний менеджмент. 2004. № 6 (9). С. 129—137.
9. Маслов А. Теорія інформаційного суспільства як методологічна основа теорії інформаційної економіки. Вісник КНУ ім. Тараса Шевченка. 2011. № 123. С. 24—28.
10. Остроухий Б., Петрик Б., Присяжнюк М. Інформаційна безпека (соціально-правові аспекти). К. : КНТ, 2010. 776 с.
11. Паршакова Е. Информационные войны : учебное пособие. Краматорск : ДГМА, 2012. 92 с.
12. Подлевський Б. М., Рикалюк Р. Є. Теорія інформації: Підручник. Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2016. 339 с.
13. Почепцов Г. Информационные войны. М. : Рефл-бук, 2000. 576 с.
14. Тоффлер Э. Третья волна. М. : АСТ, 1999. 784 с.
15. Тоффлер Э. Шок будущего. М. : АСТ, 2001. 560 с.
16. Уэбстер Ф. Теории информационного общества. М., 2004. 400 с.

17. Alberts D. S., Garstka J., Hayes R., Signori D. Understanding Information Age Warfare. URL: http://www.dodccrp.org/files/Alberts_UIAW.pdf (Дата звернення: 01.09.2018).
18. Information Warfare: Planning the Campaign. URL: <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a331946.pdf> (Дата звернення: 01.09.2018).
19. Ventre D. Cyberwar and Information Warfare. London: ISTE Ltd, 2011. 17 p.

Методичні вказівки до семінарських занять

Підготовка до семінарського заняття передбачає ознайомлення з основними підходами до понять «інформація», «інформаційна революція», «інформаційне суспільство». слід проаналізувати основні концепції розвитку інформаційного суспільства, визначити взаємозв'язок між інформаційною та геополітичною сферами.

Семінар 2. Історичний та теоретичний вимір інформаційних війн

1. Інформаційно-психологічне протиборство до початку ХХ ст.
2. Інформаційні війни під час Першої світової війни.
3. Інформаційне протиборство у роки Другої світової війни.
4. Інформаційно-психологічне протиборство під час «Холодної війни».
5. Інформаційна війна під час конфлікту в Югославії.
6. Досвід інформаційної війни США під час антитерористичної кампанії в Афганістані та Іраку.
7. Інформаційна війна у контексті «кольорових революцій».
8. «Арабська весна»: інформаційна війна ХХІ століття.

Джерела та література

1. Історія інформаційно-психологічного протиборства: підруч. / [Я. Жарков, Л. Компанцева, В. Остроухов В. Петрик, М. Присяжнюк, Є. Скулиш]; за заг. ред. д.ю.н., проф., засл. юриста України Є. Скулиша. К.: Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2012. 212 с.
2. Волковский Н. История информационных войн. В 2 ч. Ч. 1. СПб.: Полигон, 2003. 512 с., ил.
3. Волковский Н. История информационных войн. В 2 ч. Ч.2. СПб.: Полигон, 2003. 736 с., ил.
4. Воронцова Л., Фролов Д. История и современность информационного противоборства. М.: Горячая линия Телеком, 2006. 192 с.: ил.
5. Паршакова Е. Информационные войны: учебное пособие. Краматорск: ДГМА, 2012. 92 с.
6. Почепцов Г. Информационные войны. М.: Рефл-бук, 2000. 576 с.
7. Світова гібридна війна: український фронт: монографія / за заг. ред. В. Горбуліна. К.: НІСД, 2017. 496 с.
8. Суржик Д. Англо-германская информационная война в США в годы Первой мировой войны. Пространство и Время. 2013. № 1 (13). С. 88—93.
9. Суржик Д. Первая мировая (информационная) война в США. Локус: люди, общество, культуры, смыслы. 2014. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/pervaya-mirovaya-informatsionnaya-voyna-v-ssha> (Дата звернення: 01.09.2018).
10. Суржик Д., Токаренко А. В смертельном пике информационной войны. Пространство и Время. 2014. № 3 (17). С. 34—44.
11. Шафрански Р. Теория информационного оружия. URL: <https://psyfactor.org/infowar3.htm/> (Дата звернення: 01.09.2018).
12. Alberts D. S., Garstka J., Hayes R., Signori D. Understanding Information Age Warfare. URL: http://www.dodccrp.org/files/Alberts_UIAW.pdf (Дата звернення: 01.09.2018).

13. Information Warfare: Planning the Campaign. URL: <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a331946.pdf> (Дата звернення: 01.09.2018).
14. Ventre D. Cyberwar and Information Warfare. London: ISTE Ltd, 2011. 17 p.

Методичні вказівки до семінарських занять

При підготовці до семінару необхідно звернути увагу на історію зародження інформаційного протиборства, визначити основні етапи еволюції інформаційних війн, дослідити зміни, що відбувалися в інструментарії інформаційних війн протягом часу. Окрему увагу слід приділити періоду новітнього часу, коли інформаційний фактор перетворився на провідний. Зокрема, слід визначити методи інформаційного впливу, роль маніпулятивних технологій та контрпропаганди.

Семінар 3. Стратегія та тактика інформаційної війни

1. Основні відмінні риси між інформаційною та традиційною війною.
2. Стратегічне та тактичне планування інформаційних війн.
3. Психологічний вимір інформаційних війн.
4. Кібернетичний вимір інформаційного протистояння.
5. Нові медіа як інструмент інформаційних війн.

Джерела та література

1. Бернейс Э. Пропаганда. М., 2010. 176 с.
2. Бухарин С., Цыганов В. Методы и технологии информационных войн. М.: Академический проект, 2007. 382 с.
3. Історія інформаційно-психологічного протиборства: підруч. / [Я. Жарков, Л. Компанцева, В. Остроухов В. Петрик, М. Присяжнюк, Є. Скулиш]; за заг. ред. д.ю.н., проф., засл. юриста України Є. Скулиша. К.: Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2012. 212 с.
4. Манойло А. Объекты и субъекты информационного противоборства. URL: <http://psyfactor.org/lib/psywar24.htm> (Дата звернення: 01.09.2018).
5. Остроухий Б., Петрик Б., Присяжнюк М. Інформаційна безпека (соціально-правові аспекти). К.: КНТ, 2010. 776 с.
6. Паршакова Е. Информационные войны: учебное пособие. Краматорск: ДГМА, 2012. 92 с.
7. Почепцов Г. Информационные войны. М.: Рефл-бук, 2000. 576 с.
8. Уэбстер Ф. Теории информационного общества. М., 2004. 400 с.
9. Шафрански Р. Теория информационного оружия. URL: <https://psyfactor.org/infowar3.htm/> (Дата звернення: 01.09.2018).
10. Alberts D. S., Garstka J., Hayes R., Signori D. Understanding Information Age Warfare. URL: http://www.dodccrp.org/files/Alberts_UIAW.pdf (Дата звернення: 01.09.2018).
11. Information Warfare: Planning the Campaign. URL: <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a331946.pdf> (Дата звернення: 01.09.2018).
12. Ventre D. Cyberwar and Information Warfare. London: ISTE Ltd, 2011. 17 p.

Методичні вказівки до семінарських занять

При підготовці до семінарського заняття слід зосередити увагу на аналізі стратегії та тактики ведення інформаційних війн, визначити відмінності між традиційною та інформаційною війнами. Необхідно проаналізувати особливості психологічного та кібернетичного вимірів інформаційних війн.

Семінар 4. Інформаційні війни в Україні

1. Феномен «Гібридної війни».
2. Інформаційні загрози національній безпеці України.
3. Внутрішньополітичний вимір інформаційного протиборства.
4. Інформаційний фактор війни Росії проти України.
5. Нормативно-правове забезпечення інформаційної безпеки України.
6. Засади інформаційної політики України в умовах «гібридної війни».

Джерела та література

1. Горбань Ю. Інформаційна війна проти України та засоби її ведення. URL: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2015/04/20.pdf> (Дата звернення: 01.09.2018).
2. Закон про національну безпеку України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (Дата звернення: 01.09.2018).
3. Закон України про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80> (Дата звернення: 01.09.2018).
4. Закон України про інформацію. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (Дата звернення: 01.09.2018).
5. Зубарева М. Аналіз інформаційної війни між Росією та Україною в інформаційному суспільстві. Інформаційне суспільство. Випуск 21. 2015. (січень-червень). С. 6—11.
6. Інформаційні виклики гібридної війни: контент, канали, механізми протидії аналітична доповідь. / за заг. ред. А. Баровської. К. : НІСД, 2016. 109 с.
7. Історія інформаційно-психологічного протиборства : підруч. / [Я. Жарков, Л. Компанцева, В. Остроухов В. Петрик, М. Присяжнюк, Є. Скулиш] ; за заг. ред. д.ю.н., проф., засл. юриста України Є. Скулиша. К. : Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2012. 212 с.
8. Конвенція про кіберзлочинність. URL: https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_575 (Дата звернення: 01.09.2018).
9. Малик І. Інформаційні війни в Україні: історія, сучасний стан та перспективи. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/19137/1/28-Malyk-140-142.pdf> (Дата звернення: 01.09.2018).
10. Малик Я. Інформаційна війна і Україна. URL: http://lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnyk15/fail/Malyk.pdf (Дата звернення: 01.09.2018).
11. Остроухий Б., Петрик Б., Присяжнюк М. Інформаційна безпека (соціально-правові аспекти). К. : КНТ, 2010. 776 с.
12. Паршакова Е. Информационные войны : учебное пособие. Краматорск : ДГМА, 2012. 92 с.
13. Почепцов Г. Информационные войны. М. : Рефл-бук, 2000. 576 с.
14. Почепцов Г., Чукут С. Інформаційна політика : навч. посібник. К. : Знання, 2008. 663 с.
15. Світова гібридна війна: український фронт : монографія / за заг. ред. В. Горбуліна. К. : НІСД, 2017. 496 с.
16. Уэбстер Ф. Теории информационного общества. М., 2004. 400 с.
17. Шафрански Р. Теория информационного оружия. URL: <https://psyfactor.org/infowar3.htm/> (Дата звернення: 01.09.2018).

Методичні вказівки до семінарських занять

Підготовка до семінарського заняття передбачає дослідження феномену «гібридної війни», визначення її основних складових елементів, етапів реалізації, сильних та слабких сторін. Окрему увагу має бути приділено аналізу засад нормативно-правового забезпечення інформаційної безпеки України, а також засадам її інформаційної політики.

ДИДАКТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Типове індивідуальне науково-дослідне завдання

Завдання передбачає аналіз проявів інформаційних війн на сучасному етапі і поділяється на наступні етапи:

1. Постановка проблеми. Короткий опис чинної проблеми. Визначення причин та передумов виникнення, роль внутрішніх (політичних, соціально-економічних, релігійних, етнопонаціональних тощо) та зовнішніх (політичних, геополітичних, військово-стратегічних) факторів у появі та розвитку конфліктної ситуації.

2. Визначення ролі та місця інформаційного протиборства у конфлікті. Опис основних інструментів та методів реалізації. Аналіз ролі традиційних ЗМІ та нових медіа на національному, регіональному, місцевому рівні.

3. Вироблення рекомендацій щодо стратегії та тактики контрпропаганди.

Теми, що можуть розглядатися як приклад:

1. «Арабська весна».
2. Війна в Сирії.
3. Російсько-українська війна.
4. Звинувачення у нацизмі, фашизмі, комунізмі як елемент інформаційних війн.
5. Ідея європейської інтеграції як складова інформаційного протиборства.

ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

Питання до модульної контрольної роботи № 1

1. Поняття «інформації».
2. Роль інформації у житті суспільства.
3. Поняття «інформаційного суспільства».
4. Сутність інформаційного суспільства.
5. Загрози та виклики інформаційної епохи.
6. Інформаційний неоколоніалізм.
7. Поняття «інформаційної революції».
8. Поняття «інформаційної культури».
9. Зв'язок глобалізації та інформації.
10. Геополітика та інформаційне суспільство.
11. Система масової комунікації: поняття, ключові елементи, структура.
12. Суб'єкти діяльності в інформаційному просторі.
13. Етапи еволюції засобів масової комунікації.
14. Нові медіа: визначення та види.
15. Соціальні мережі: визначення, роль в інформаційному суспільстві.
16. Інформаційне домінування як форма реалізації геополітичної конкуренції в інформаційному просторі.

Питання до модульної контрольної роботи № 2

1. Поняття та сутність «інформаційна війна».
2. Основні поняття інформаційної війни.
3. Види інформаційних воєн.
4. Об'єкти та суб'єкти інформаційної війни.
5. Основні етапи та аксіоми інформаційної війни.
6. Інформаційна боротьба.
7. Інформаційне домінування.
8. Інформаційна асиметрія.
9. Інформаційна агресія.
10. Інформаційна експансія.
11. Характерні риси інформаційних воєн.
12. Основні відмінні риси між інформаційною та традиційною війною.
13. Концепції інформаційних воєн (США, Європа, Німеччина, Франція, Швеція, Індія, Китай, радикальні мусульманські організації Близького сходу).
14. Концепція «інформаційного стримування».
15. Кіберзлочинність та кібертероризм.
16. Інформаційна зброя як основний інструмент ведення інформаційної війни.
17. Визначення інформаційного зброї.
18. Об'єкти та особливості застосування інформаційної зброї.
19. Види інформаційної зброї.
20. Інформаційні операції: поняття та сутність.

Перелік питань для ректорської контрольної роботи

1. Поняття «інформації».
2. Роль інформації у житті суспільства.
3. Поняття «інформаційного суспільства».
4. Сутність інформаційного суспільства.
5. Загрози та виклики інформаційної епохи.
6. Інформаційний неоколоніалізм.

7. Поняття «інформаційної революції».
8. Поняття «інформаційної культури».
9. Зв'язок глобалізації та інформації.
10. Геополітика та інформаційне суспільство.
11. Система масової комунікації: поняття, ключові елементи, структура.
12. Суб'єкти діяльності в інформаційному просторі.
13. Етапи еволюції засобів масової комунікації.
14. Нові медіа: визначення та види.
15. Соціальні мережі: визначення, роль в інформаційному суспільстві.
16. Інформаційне домінування як форма реалізації геополітичної конкуренції в інформаційному просторі.
17. Поняття та сутність «інформаційна війна».
18. Основні поняття інформаційної війни.
19. Види інформаційних воєн.
20. Об'єкти та суб'єкти інформаційної війни.
21. Інформаційна боротьба.
22. Інформаційне домінування.
23. Інформаційна асиметрія.
24. Інформаційна агресія.
25. Інформаційна експансія.
26. Характерні риси інформаційних воєн.
27. Основні відмінні риси між інформаційною та традиційною війною.
28. Концепції інформаційних воєн (США, Європа, Німеччина, Франція, Швеція, Індія, Китай, радикальні мусульманські організації Близького сходу).
29. Концепція «інформаційного стримування».
30. Кіберзлочинність та кібертероризм.
31. Інформаційна зброя як основний інструмент ведення інформаційної війни.
32. Визначення інформаційного зброї.
33. Об'єкти та особливості застосування інформаційної зброї.
34. Види інформаційної зброї.
35. Інформаційні операції: поняття та сутність.
36. Маніпулятивні технології.
37. Дезінформація, маніпулювання, пропаганда, зв'язки з громадськістю, лобіювання, публічна дипломатія.
38. Основні засоби інформаційно-технічної війни.
39. Поняття інформаційної політики.
40. Суть та зміст поняття інформаційна політика держави.
41. Фактори, що впливають на формування державної інформаційної політики.
42. Суб'єкти та об'єкти державної інформаційної політики.
43. Правове регулювання суспільних відносин в інформаційній сфері.
44. Використання інформаційних технологій у процесі державного управління: «електронний уряд».
45. Загрози національної безпеці держави в інформаційній сфері.
46. Правове забезпечення інформаційної безпеки держав.
47. Інформаційна безпека США.
48. Інформаційна безпека України.

Питання для заліку з курсу

1. Поняття «інформації».
2. Роль інформації у житті суспільства.
3. Поняття «інформаційного суспільства».
4. Сутність інформаційного суспільства.

5. Загрози та виклики інформаційної епохи.
6. Інформаційний неоколоніалізм.
7. Поняття «інформаційної революції».
8. Поняття «інформаційної культури».
9. Зв'язок глобалізації та інформації.
10. Геополітика та інформаційне суспільство.
11. Система масової комунікації: поняття, ключові елементи, структура.
12. Суб'єкти діяльності в інформаційному просторі.
13. Етапи еволюції засобів масової комунікації.
14. Нові медіа: визначення та види.
15. Соціальні мережі: визначення, роль в інформаційному суспільстві.
16. Інформаційне домінування як форма реалізації геополітичної конкуренції в інформаційному просторі.
17. Поняття та сутність «інформаційна війна».
18. Основні поняття інформаційної війни.
19. Види інформаційних воєн.
20. Об'єкти та суб'єкти інформаційної війни.
21. Інформаційна боротьба.
22. Інформаційне домінування.
23. Інформаційна асиметрія.
24. Інформаційна агресія.
25. Інформаційна експансія.
26. Характерні риси інформаційних воєн.
27. Основні відмінні риси між інформаційною та традиційною війною.
28. Концепції інформаційних воєн (США, Європа, Німеччина, Франція, Швеція, Індія, Китай, радикальні мусульманські організації Близького сходу).
29. Концепція «інформаційного стримування».
30. Кіберзлочинність та кібертероризм.
31. Інформаційна зброя як основний інструмент ведення інформаційної війни.
32. Визначення інформаційного зброї.
33. Об'єкти та особливості застосування інформаційної зброї.
34. Види інформаційної зброї.
35. Інформаційні операції: поняття та сутність.
36. Маніпулятивні технології.
37. Дезінформація, маніпулювання, пропаганда, зв'язки з громадськістю, лобіювання, публічна дипломатія.
38. Основні засоби інформаційно-технічної війни.
39. Поняття інформаційної політики.
40. Суть та зміст поняття інформаційна політика держави.
41. Фактори, що впливають на формування державної інформаційної політики.
42. Суб'єкти та об'єкти державної інформаційної політики.
43. Правове регулювання суспільних відносин в інформаційній сфері.
44. Використання інформаційних технологій у процесі державного управління: «електронний уряд».
45. Загрози національної безпеці держави в інформаційній сфері.
46. Правове забезпечення інформаційної безпеки держав.
47. Інформаційна безпека США.
48. Інформаційна безпека України.

ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИХ ПОСІБНИКІВ, ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ ТОЩО

1. Бернейс Э. Пропаганда. М., 2010. 176 с.
2. Історія інформаційно-психологічного протиборства : підруч. / [Я. Жарков, Л. Компанцева, В. Остроухов В. Петрик, М. Присяжнюк, Є. Скулиш] ; за заг. ред. д.ю.н., проф., засл. юриста України Є. Скулиша. К. : Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2012. 212 с.
3. Остроухий Б., Петрик Б., Присяжнюк М. Інформаційна безпека (соціально-правові аспекти). К. : КНТ, 2010. 776 с.
4. Паршакова Е. Информационные войны : учебное пособие. Краматорск : ДГМА, 2012. 92 с.
5. Почепцов Г. Информационные войны. М. : Рефл-бук, 2000. 576 с.
6. Світова гібридна війна: український фронт : монографія / за заг. ред. В. Горбуліна. К. : НІСД, 2017. 496 с.
7. Уэбстер Ф. Теории информационного общества. М., 2004. 400 с.
8. Шафрански Р. Теория информационного оружия. URL: <https://psyfactor.org/infowar3.htm/> (Дата звернення: 01.09.2018).
9. Alberts D. S., Garstka J., Hayes R., Signori D. Understanding Information Age Warfare. URL: http://www.dodccrp.org/files/Alberts_UIAW.pdf (Дата звернення: 01.09.2018).
10. Information Warfare: Planning the Campaign. URL: <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a331946.pdf> (Дата звернення: 01.09.2018).
11. Ventre D. Cyberwar and Information Warfare. London: ISTE Ltd, 2011. 17 p.

**ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ БІБЛІОТЕКИ ПО ЗАБЕЗПЕЧЕННЮ
НАВЧАЛЬНИМИ ПІДРУЧНИКАМИ (ПОСІБНИКАМИ) З ДИСЦИПЛІНИ**

Паршакова Е.Д.	Информационные войны : учебное пособие	Краматорск : ДГМА, 2012	Електронний примірник
Волковский Н. Л.	История информационных войн. В 2 ч. Ч. 1	СПб.: Издательство «Полигон», 2003.	1
Голобуцкий А. П.	Судный век: Информатизация, глобализация, терро-ризм и ближайшее будущее человечества	К.: ВЦ „Академія”, 2004.	2
Кіслов Д. В.	Інформаційні війни : монографія	Київ. нац. торг.-екон. ун-т. — К. : [б. в.], 2013.	1
Остроухой Б. В., Петрик Б. Присяжнюк М. та ін.; за заг- ред. Скулиша Є. Д.	Інформаційна безпека (соціально-правові аспекти): Підручник	К- : КНТ, 2010.	Електронний примірник
Курбан О.В.	Сучасні інформаційні війни в мережевому он-лайн просторі: навчальний посібник	Київ: ВІКНУ, 2016.	Електронний примірник